



Edito

Groener leven: uit keuze, liever dan uit noodzaak

Jef Peeters

De laatste tijd vliegen de alarmerende milieurapporten ons om de oren. Nu kunnen we daar allerlei houdingen tegenover aannemen; één is de kop in het zand steken en overgaan tot *business as usual*. De problemen die zich aankondigen zijn evenwel van die omvang dat ze niet meer kunnen worden ontkend. In wetenschappelijke kringen gaat men er bijvoorbeeld al vanuit dat er een klimaatverandering komt. Dat het klimaatprobleem ernstig is begint ook door te dringen tot leidende kringen. Zo deden de Europese milieuministers in het kader van de voorbereidingen van de post-Kyoto-onderhandelingen het opmerkelijke voorstel om de Europese CO₂-uitstoot tegen 2050 met 60 tot 80 procent af te bouwen. Maar de Europese regeringsleiders, Verhofstadt inclusief, vonden dat veel te verregaand. Geen te grote engagementen door op voorhand cijfers te noemen: het werd dus 15 tot 30 procent, een zeer zwak uitgangspunt, met nog zeer veel ruimte tussen het minimum en het maximum. Dat is alleszins geen ernstig antwoord op het klimaatprobleem, en nog veel minder wanneer we eisen van rechtvaardige verdeling in rekening brengen. De wetenschappelijke gegevens liegen er niet om, maar de gepaste politieke reacties blijven uit. *Business* blijft inderdaad voorgaan, maar die houding lijkt er hoe langer hoe meer een te worden van wetens en willens *après nous le déluge*.

Illustratief is in dit verband de bekommernis om de stijgende olieprijs. Als groene denk je dan: een goede aanleiding om fundamentele bekommernissen aan te kaarten, en de stijgende prijzen eerder als een kans te zien om een 'betekenisvol' keerpunt te nemen in het oliegebruik. Maar niets daarvan! Zo roept bijvoorbeeld het Internationaal Energie Agentschap (IAE) de geïndustrialiseerde landen wel op om energie te besparen via het soort maatregelen dat we kennen uit periodes van oliecrisis: snelheidsbeperkingen op autowegen, autoloze dagen, gratis openbaar vervoer, promotie van carpooling... De bekommernis is evenwel het in toom houden van de olieprijs. De vraag wordt niet gesteld of er aan die energiebesparing ook iets intrinsieks positief is. Het is energiebesparing uit economische noodzaak. En in dezelfde lijn zal er binnenkort ook energie worden bespaard uit ecologische noodzaak, omwille van het broeikas-effect. Maar het is uit pure noodzaak, niet vanuit een positieve keuze. Daarom kan dat alleen maar als verlies begrepen worden.

Kiezen voor een minder energiegerichte levenswijze veronderstelt een fundamenteel andere grondhouding. Het gaat om niet minder dan een serieuze cultuuromslag. Het gaat om een breuk met het droombeeld van de moderniteit. Door het bedwingen en controleren van de natuur via wetenschap en techniek en door niet-aflatende arbeidzaamheid, kortom door industriële vooruitgang, zou alles wat we wensen ons tegelijk in de schoot worden geworpen: vrijheid, emancipatie, welvaart en geluk.



De realiteit van vandaag – een nog steeds groeiende kloof tussen arm en rijk, ecologische crisissen, en de daarmee gepaard gaande conflicten – zegt ons echter dat het om een illusie gaat. Toch blijven velen verblind door de momentane welvaart van een deel van de wereldbevolking. Wie het ‘geluk!’ heeft tot de mondiale consumentenklasse te behoren heeft er geen onmiddellijk belang bij om de achterliggende waarheid te willen zien. Maar ook wie van geen hout pijlen weet te maken kan verlokt blijven door de belofte van voldaanheid en gemakkelijk comfort die in de etalage ligt. Kritisch zijn betekent vandaag daarom ook: zelfonderzoek, weten waarvoor je staat en waarvoor je wilt staan, speuren naar andere manieren van levensvervulling, nieuwe levenswijzen uitproberen en er bewust over praten. Anders gezegd: keuzes maken waar je zelf niet buiten kan blijven.

Het is immers al te gemakkelijk om te wijzen op het cynisme van wie er belang in heeft dat de zaken blijven zoals ze zijn, en daarbij te denken dat het alleen om de elites gaat. Ik zag het cynisme van de huidige wereldsituatie zopas nog geïllustreerd in de documentaire *Darwin's Nightmare* over de visvangst aan het Victoriameer in Tanzania. In de jaren zestig werd er als experiment de nijlbaars uitgezet. Deze roofvis heeft ondertussen bijna alle inheemse vissoorten verdrongen – een ecologische ramp in het verschiet – en heeft zich zo snel vermenigvuldigd dat hij één van de belangrijkste exportproducten is geworden van de regio. De vis wordt ter plaatse gefileerd en verpakt, en dagelijks door grote vrachtvliegtuigen naar o.a. Europa gevlogen. Een EU-delegatie komt de lokale verantwoordelijken aanmoedigen: zij zijn op goede weg, want hun verwerkingsinstallaties en hun product voldoen aan de kwaliteitseisen van de Europese markt. De levensomstandigheden van de vissers en de rest van de lokale bevolking zijn echter erbarmelijk: een keten van armoede, prostitutie, AIDS, lijmsnuivende straatkinderen, ongezonde levensomstandigheden ...honger. Men voedt zich met gerookte viskarkassen, het afval van de visfabriek. Een humanitaire ramp! En die wordt er niet kleiner op wanneer je te weten komt dat de vliegtuigen op hun heenreis vaak wapens naar Afrika vervoeren.

Aan dat verhaal zijn vele kanten, maar één ervan is ‘ecologische schuld’, waarover je in dit nummer een artikel vindt. Wat te doen met het inzicht dat wij daarin zelf een aandeel hebben door de manier waarop we ons voeden, kleden, verplaatsen, enzovoort? En wat is de politieke betekenis daarvan? Is de vraag naar een andere ‘levensstijl’, één die meer rechtvaardig en ecologisch duurzaam is, geen politieke kwestie van eerste orde geworden? En wat is dan het verband tussen persoonlijke keuzes en groene politiek? Tegen het liberale dogma in dat vragen rondom goed leven een privé-kwestie zijn, heb ik al meermaals gepleit voor meer publiek debat daarover. In dat licht is het verheugend vast te stellen dat er vandaag op het vlak van levensbeschouwing stemmen opgaan voor een ‘actief’ pluralisme. Er is immers geen kwestie zo cruciaal als zingeving wanneer het erom gaat andere betekenisvolle levenswijzen te exploreren. En het is maar in de intensieve uitwisseling met vele anderen dat we daarin tot maatschappelijk merkbare stappen zullen komen. De politieke betekenis daarvan ligt dan in de beweging *bottom up* die moet worden gemaakt: keuzes die je samen draagt met anderen, publiek ter sprake brengt en uitgangspunt maakt van actie; keuzes die zo beweging maken en werken aan een draagvlak voor een ander beleid, voor groene politiek.

Oikos 33 – lente 2005